

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เน้นการศึกษาถึงการปรับตัวแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการปรับตัวของการดำรงชีวิตซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยรอบด้าน โดยเฉพาะในระบบนิเวศ ทรัพยากรชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของหมู่บ้านและเรือน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว 4 กลุ่ม คือ ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวพวน ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และลาวโซ่ง ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในประเทศเวียดนาม ลาวทั้ง 4 กลุ่มได้มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยหลากหลายพื้นที่เมื่อ 2 ศตวรรษที่ผ่านมา แต่งานวิจัยเน้นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศและทรัพยากรชีวภาพต่างไปจากพื้นที่ต้นกำเนิด ซึ่งเลือกพื้นที่ในการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงในลุ่มน้ำภาคกลาง โดยอาศัยการศึกษาวิจัยลักษณะวิจัยสำรวจที่มีการสืบค้นข้อมูลแบบสามเส้า โดยการศึกษาเอกสารสำรวจภาคสนามด้วยแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ สำรวจทางกายภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่กำหนดโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในชุมชน เน้นการสำรวจในจังหวัดราชบุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี และเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างเข้มข้นของกลุ่มไท-ลาว ทั้ง 4 กลุ่ม ระบบการวิเคราะห์และสืบค้น ใช้การวิเคราะห์เชิงลึกจากเอกสารวิเคราะห์จากการสำรวจ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา และการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นกำเนิดของทุกกลุ่ม จากการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ โดยอาศัยกรอบการวิจัยด้านนิเวศวิทยา วัฒนธรรม นิเวศชุมชน และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ได้ค้นพบว่าในช่วงเวลา 2 ศตวรรษของการตั้งถิ่นฐาน การปรับตัวของวิถีชีวิตกับระบบนิเวศและทรัพยากรชีวภาพที่แตกต่างจากพื้นที่ต้นกำเนิด มีมากและเข้มข้นในช่วงเวลา 50 ปีแรกซึ่งต้องเผชิญความต่างของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และการดำรงชีพภายใต้วัฒนธรรมหลักของคนไทยในพื้นที่ ดังนั้นการรับรู้รูปแบบที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทยประเพณี โดยเฉพาะรูปทรง เป็นการอยู่ร่วมอย่างกลมกลืนในบริบทเดียวกัน แต่ฝั่งพื้นเรือนยังคงความเป็นเรือนลาวที่แตกต่างจากเรือนไทย การปรับตัวในวิถีชีวิตของคนลาวทั้ง 4 กลุ่มหลัง 50 ปีของการเริ่มต้นตั้งถิ่นฐานที่มีผลกระทบรุนแรง คือ การปรับวิถีการทำนาตามนโยบาย “ปฏิวัติเขียว” ของภาครัฐ การทำนาเปลี่ยนแปลงจากนาปีเป็นนาปรัง ซึ่งส่งผลกระทบเป็นวงจรทั้งวิถีชีวิต ไร่นา หมู่บ้าน และเรือน รวมทั้งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว การทำนาปีหลายครั้งทำให้วัช ควาย หายไปจากไร่นา กลายเป็นเทคโนโลยีใหม่ องค์ประกอบของหมู่บ้านต้องเพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีเกษตรกรรมแบบทันสมัย รูปลักษณะผังหมู่บ้านเปลี่ยนไป จากถนนรูปทรงอิสระในหมู่บ้านต้องเพิ่มถนนแบบตารางสำหรับองค์ประกอบชุมชนที่เพิ่มเติม กลุ่มลาวโซ่งและลาวพวนมีการโยกย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ เนื่องจากประชากรเพิ่ม กลุ่มลาวเวียงซึ่งมีผลกระทบจากนโยบายอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้การทำนาลดลง กลุ่มลาวครั่งบางกลุ่มได้รับประโยชน์จากระบบชลประทานใหม่ ปรับวิถีชีวิตจากชาวนาเป็นชาวสวน กลุ่มลาวโซ่งและลาวพวนยังคงธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและประเพณีไว้ได้ค่อนข้างมากกว่ากลุ่มลาวเวียง กลุ่มลาวครั่งจังหวัดชัยนาทพยายามแสดงภูมิปัญญาใหม่ในการเน้นอัตลักษณ์จากผ้าทอ แต่ถึงแม้จะมีการแปรเปลี่ยนตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ยังเห็นได้ชัดเจนว่ากลุ่มลาวทั้ง 4 กลุ่มยังคงรักษาอัตลักษณ์เฉพาะตัวไว้ได้อย่างมาก โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยภาษาลาวในการสื่อสารในครอบครัวผ่านสังคมระบบเครือญาติที่ยังเข้มข้น

Abstract

This research emphasized on the holistic study for the living adaptability inconcerning with the environment and biological resources, social and economic, culture, politic and the physical environment of villages and vernacular houses of 4 Tai-Lao Ethnic groups; Lao-Vieng, Lao-Krang Lao Phuan, whose the original settlement are in the Lao PDR, and Lao-Song in Vietnam. Two, hundred years ago, a large number, of Tai-Lao Ethnic had migrated to Thailand and settled down in various Locations. With Triangulation Research Method, this research stressed on selecting villages in Rachaburi Petchaburi Supanburi and Chainart which contained high-density of Tai-Lao, population. Data, contents and comparative analysis should be used under the framework of Cultural Ecology, Community Ecosystem and Vernacular Built Environment. The research found that the real living adaptability of the Tai-Lao Ethnic in the new context occurred only on the first 5 decades of settlement. Those holistic adaptability were playing around the natural environment of Low Land paddy fields with flooding conditions and cultural adaptability upon the major culture of the Thais and various minority groups. The house form were overshadowed with Thai traditional style but the house plan still express the strong pattern of Lao-houses. The significant changes which totally effected to the Lao's pattern of living were the adaptability in the Governmental Policy "Green Revolution" which were declared for maximizing rice production for inter-trade. This policy totally change the farmer's life-cycle, timing for crops, water management and technology. These effected to the whole life cycle, way of living, rice culture, village patterns, granary, and lastly Vernacular Built Environment, With Lack of Land for expansion for "Green Revolution," Lao-Phuan from Supanburi had to seek for other location for their new generation as well as Lao-Song in Petchaburi, Lao-Vieng in Ratchaburi were effected from the "New Industrialized Policy" with the minimizing of paddy field. Lao-Krang in Chainart sought for new wisdom in weaving products. Every Tai-Lao Ethnic Group in this research faced more or less changes and adaptability during 2 centuries of settlement, but even though they can not deny globalization, but their local Language, their beliefs and kinship are still remain as their significant identities.